

Anmeldelser

Susskind, R. & Susskind, D. (2015).

The future of professions. How technology will transform the work of human experts

Oxford University Press,
New York, USA. 346 sider

Hvordan forandrer ny IT-teknologi – kunstig intelligens (AI), internet baserede netværk, robotter etc. – det professionelle arbejde? Og betyder den teknologiske udvikling, at vi må tænke os andre måder at håndtere ekspertviden på end professionerne, som er de komplekse moderne samfunds nuværende løsningsmodel? Det er de store og vigtige spørgsmål, som bogen behandler. Det er en faglig debatbog med en klar mission; præskriptiv men indskrevet i dele af professionssociologisk, teknisk og økonomisk litteratur.

Bogen er skrevet af far og søn. Richard Susskind er juraprofessor ved University College London og University of Strathclyde, og har særligt beskæftiget sig med IT-udviklingen på dette felt, og konkret været med til at udvikle brugen af AI. Sønnen Daniel Susskind er økonom på Balliol College på Oxford University. Forfatterne (herefter S&S) er entusiastiske fortalere for, at der bør sættes på nye teknologibårne former for videngenerering, -spredning, og -deling, former som, mener de, giver en smartere, billigere og ikke mindst mere lige adgang til viden. Deres normative position er således, at vi ligefrem har en moralsk forpligtelse til at afmontere professionerne som institutioner. Bogen underbygger og diskuterer dette kontroversielle synspunkt gennem tre dele, der har titlerne Change, Theory og Implementation.

Del 1 dækker næsten halvdelen af bogen og rummer mange af de grundlæggende argumenter. Denne del omtales derfor mere grundigt end de øvrige to dele. S&S indleder med en beskrivelse af professionernes rolle. Under overskriften 'the grand bargain' beskriver de, hvordan professionerne til gengæld, for at de håndterer specialiseret ekspertise og viden, nyder stor legitimitet og har en privilegeret status i samfundet. De spørger derpå retorisk, om alt vidensarbejde stadig skal varetages af professionelle, eller om det kan organiseres på andre måder? Og om man kan etablere nye arbejdsdelinger mellem teknologi og mennesker? Til støtte for deres opråb om forandring tilslutter de sig den Weberianske problematisering af professionerne, hvor professionelle kan ses som en gruppe, der varetager egne interesser og bliver en selvbevarende elite. Men de problematiserer også med fokus på brugerne/klienternes position andre sider af de professionelles funktion: De hævder at de professionelle som eksperter er med til at umyndiggøre brugerne, at de er for kostbare, samt at deres ekspertise dermed kun er tilgængelig for eliten og de rige. Dette bliver grundargumenter igennem bogen samt et afsæt for at undersøge andre modeller for håndtering af viden. Det skal her præciseres, at bogen opererer med et begreb om 'praktisk viden' og tilstræber således at dække de mange forskellige vidensformer, der udfoldes i professionelt arbejde, som er med til at gøre professionelle i stand til at fortolke komplekse situationer og handle i dem. S&S gennemgår derpå udviklingen i anvendelse af IT på centrale professionelle felter: Sundhed, uddannelse, religion, jura, journalisme, ledelseskonsulenter, skat

og revision og arkitektur. Her beskriver de indtoget af forskellige teknologier indenfor felterne med eksempler fra mange forskellige lande, og peger på hvordan det mere fundamentalt forandrer professionernes felt og de professionelle arbejder. Teksten giver mange og interessante eksempler på, hvor fundamentale forandringer som er i gang, omend gennemgangen må blive kalejdoskisk givet det store område, der behandles på kun 50 sider. Dette danner grundlag for en karakteristik af de forandringer, der er i gang på tværs af professioner. Her nævnes: Mere standardisering af det professionelle arbejde; mindre gatekeeping og formidling af viden; professionelle løsninger af komplekse problemer via deres særlige ekspertise, afløses af computerens evne til at sammenstille store mængder af data; de nye relationer til teknologi fordrer nye kompetencer og nye kommunikationsmåder. Men S&S fremhæver også mere vidtgående forandringer: Outsourcing, prækarisering, brug af flexible former for selvansættelse, samt nye arbejdsdelinger mellem professionelle og andre grupper og mellem professionelle og brugere.

Disse forandringer i arbejdet er ikke overraskende i lyset af eksisterende forskning om ny IT-teknologi og arbejde, og underbygges af S&Ss gennemgang af udviklingen på forskellige felter, som understreger det massive indtog af IT baserede løsninger. Men S&Ss påstand, om at disse udviklinger vil ramme alle professioner omend i forskellig takt, peger dog på et mere gennemgående problem i deres tænkning. S&S fokuserer primært på de stærke økonomiske og tekniske drivkræfter for udviklingen, mens de institutionelle kontekster og sociale dynamikker, der er med til at forme udviklingen, er fraværende.

I del to udbygger S&S deres forståelse af de tekniske og økonomiske drivkræfter for udviklingen. Først beskrives i et historisk perspektiv de tekniske betingelser for den udvikling mod det professionsløse samfund,

som de fremskriver. S&S peger på, at man i dag kan forestille sig helt andre typer af teknologihåndtering af viden og deling af viden. De fremhæver blandt andet, hvordan Big data giver mulighed for at skabe ny viden på baggrund af processering af store heterogene datamængder. Det implicerer, at man kan lave ekspertsystemer uden at simulere den form for tankeprocesser som menneskelige eksperter bruger. De udpeger desuden en række udviklinger, som betyder, at IT-teknologi har helt andre kapaciteter end før, og som betyder, at man fx kan indbygge emotionel og taktile sensibilitet i robotter. Desuden understreger de, hvordan IT-netværk, der forbinder mennesker, blandt andet muliggør at brugernes egen viden kommer til at spille en ny rolle i den samlede videnskabelse og fordeling. Næste afsnit baserer sig på økonomiske overvejelser over, hvordan markeds kræfterne kan drive en udvikling mod 'externalisering af professionel viden'. S&S skitserer en proces fra craftbaseret brug af viden til standardisering og systematisering og videre til opbygning af online vidensbaser. Viden online kan distribueres på forskellige måder, fx som kontrolleret af private eller frit tilgængeligt som en form for 'commons' og eventuelt åbent for brugernes input og videreudvikling. Der er ikke tale om, at professionelt arbejde blot standardiseres en bloc; men at visse af opgaverne standardiseres. S&S bruger udtrykket re-engineering af arbejdet: Arbejdet brydes op; det dekomponeres. De nævner forskellige modeller for reorganisering af viden og arbejde: Opgaver løses i netværk af selvstændige freelancere, som samles om en bestemt opgave via en platform i midlertidige fællesskaber; eller de løses af paraprofessionelle som evt. støttes af ekspertsystemer. Opgaver forsvinder fra de professionelle, og viden integreres i videns- og ekspertsystemer, som er tilgængelige for brugerne; viden genereres af 'communities of experience' til platforme til brugerdeling

af viden; eller viden integreres i artefakter, som bygninger, genstande.

Mens bogens grundlæggende tese om det professionsløse samfund søges underbygget i de første to dele, er den sidste del primært diskuterende og opsummerende. S&S tager fat i en række bekymringer omkring og argumenter mod deres ideal om IT baseret videnshåndtering og diskuterer (og afviser dem) systematisk. Det er interessante diskussioner, der rejses, og et par af dem skal derfor kort refereres her. For det første rejses spørgsmålet om tillid. Forholdet mellem professionelle og brugere er baseret på tillid, tillid som sikres via akkrediterede uddannelser, certificeringer, peer kontrol etc., hvordan kan vi have tillid til nye former for IT baseret viden? Og hvad sker der, når det professionelle system baseret på etik og altruisme erstattes af et markedsbaseret system? S&S medgiver, at disse grundlæggende kvaliteter forandres. Tillid til eksperter og ekspertviden erstattes af pålidelighed af viden. Pålidelighed kan sikres på forskellig vis, men er noget andet end tillid som også rummer en moralsk kvalitet. Markedsgjorte systemer kan tæmmes og reguleres, men tilbage står selvsagt moralske spørgsmål, for eksempel om der er områder, som vi ikke vil markedsføre.

Endelig tager S&S også arbejdets kvalitet op. Det gode arbejde. Deres overordnede vurdering er, at selvom der opstår nye typer af arbejde, vil det formodentlig være arbejde, som har mindre status, og som mennesker vil finde mindre meningsfuld. Men, som det fremføres i forhold til samtlige af de ovennævnte spørgsmål: De nye måder at producere og dele viden på har så mange fordele. De er billigere, og indebærer en mere lige adgang til viden for brugerne, og også mulighed for empowerment af brugerne. Så det er en pris, man må betale, mener S&S. Professionerne må ses som et middel; ikke et mål.

Bogen er velskrevet og letlæst og rækker dermed ud til brede grupper af forskere og

praktikere. Med et fokus på professioner og arbejde er den interessant læsning for os, der er optaget af, hvordan arbejdslivet forandrer sig. Dens observationer af de udviklinger, som er i gang på mange felter, og som grundlæggende forandrer professionernes arbejde og status, vækker i den grad til eftertanke.

Man må dog sige, at ambitionen om at fremskrive det professionsløse samfund i nogen grad løber af med forfatterne. Deres grundlæggende argument, om at IT baseret vidensdeling er billigere end professionsmodellen, underbygges, nuanceres og diskuteres aldrig. Det samme gælder påstanden om, at de nye løsninger vil give brugerne mere lige adgang til viden og føre til empowerment. Spørgsmål om personsikkerhed, hacking og overvågning er fraværende. Fake news, monopolisering af viden og data, og opkomsten af 'Tech-giganter' som Amazon, Google, Apple og Facebook er heller ikke en del af S&Ss univers. Så på den måde fremstår de som naive teknologioptimister, og giver mindelser om de første diskussioner fra internettets barndom. Bogen ansporer i den grad til at granske konsekvenserne nærmere.

Ud fra et arbejdslivssynspunkt er bogens manglende blik for sociale dynamikker og kontekst iøjnefaldende. Dermed ses teknologien for eksempel ikke i sammenhæng med andre samtidige udviklinger, ligesom forskelle i kontekster udviskes, og fænomener som uintenderet brug eller uintenderede virkninger af teknologi er fraværende. Men den største svaghed er måske den teknologideterminisme, som præger S&Ss fremstilling: Teknologi udvikles som rationelle løsninger på givne problemer, og de implementeres uforandret i sociale kontekster. Dermed afskærer de sig fra STS forskningens indsigter i teknologiers komplekse tilblivelseshistorier, og fra socio-teknikkens bidrag til at forstå muligheder for at forme teknologi og arbejde. Med de mange og radikale forandringer, som fremskrives, er det interessante spørgs-

mål måske nærmere: Hvordan kan de nye teknologier formes, så de er med til at skabe et godt arbejdsliv og demokratisere adgang til og generering af viden.

Anmeldt af

Annette Kamp, Lektor PhD,
Institut for Mennesker og Teknologi, Roskilde
Universitet,
kamp@ruc.dk

Olga Ravn

De ansatte

København, Gyldendal A/S, 2018,

136 sider,

ISBN: 9788702265583